

Szakértői vélemény

Ócsai Református Műemléktemplom települési értéktárba történő felvételéhez

Ócsai Református Műemléktemplom története

Ócsa Budapesttől 30 km-re délre, Pest megyében található. Már ősidők óta lakott terület, ezt bizonyítják a Nemzeti Múzeumban látható tárgyi emlékek. Az épület az egyik legrégebbi románkori templomunk. A francia promontrei rend alapításával az építkezés 1190-ben kezdődött, és a tatárjárás 1241. évében fejeződött be. Ócsa az Árpádkori uralkodók idejében királyi birtok volt. Jelentős francia hatás erősödött fel az Árpádház nagy államszervező uralkodója III. Béla király huszonnégy esztendei országlása idején.

III. Béla 1172-től 1196-ig uralkodónk, aki először Chatillon Anna antiochiai francia hercegnőt vette feleségül (1170.) . Ő terjeszti el a francia műveltséget, az írásbeliséget, ő szervezi meg a francia mintára megreformált udvari kancelláriát.

Királyunk második felesége Capet Margit hercegnő a francia Capetingek leszármazottja. Így a magyar Árpádházi uralkodókkal közvetlen családi kapcsolatot teremt. Szerepet kapott a két nép közötti kapcsolatokban a párizsi egyetemen szerzett iskolázottsága révén Anonymus (azaz P. dictus magister) a magyar történelem újszellemű udvari történetírója kancelláriai főpap, feltehetően óbudai prépost.

Az ócsai Műemléktemplom tervezése és felépítése Villárd de Honnecourt személyéhez és magyarországi tevékenységéhez kapcsolódik, jelentős francia elemzések szerint. Sajnos hazai elemzések csak felületesen foglalkoznak ezzel a kérdéssel.

A templom megépítése óta viszonylag keveset változott. Ma is jól tükrözi eredeti 13. századi állapotát. Az épület igényes módon, kváderkőből épült, de kevés plasztikai dísszel. Három hajós, bazilikális elrendezésű, keletelt templom, keresztházzal és nyugati toronypárral. A keresztház csatlakozásánál nyugatra egy boltozott helységgel, keletre, keletre három a nyolcszög öt oldalával záruló ugyancsak boltozott szentéllyel. A főszentély nyújtott. A hajók között nyolcszögű pillérek és pillérkötegek váltják egymást. A tornyok között ma barokk, de középkori eredetű karzat található, mely 1777-ben épült.

A külső kváderkövekből készült homlokzatok igen egyszerűek. Egyéb plasztikai dísz csak a bonyolultabb lábazati öv és párkányok jelentenek.

A tornyokat 1922-1924. közötti években egy emelettel magasították és ekkor alakították ki a ma is látható toronyablakokat. A szentélyek magasításait ugyanekkor visszabontják.

Az épület állagán 65 évig semmiféle restaurálás nem történt.

Az 1989-től meginduló helyreállítás több változást hozott. Alapvető törekvés az volt, hogy a mai kép összbenyomása ne változzon, csak a legzavaróbb torzulás szűnjék meg. Az évtizedes beázások miatt kicserélődött az összes tetőszerkezet. A födémburkolat hódfarkú cserép lett, az úgynevezett sekrestyék rézlemez fedést kaptak. A középkori főpárkányokat a főhajón csak rövid szakaszon

rekonstruálták, túlnyomó részt meghagyva a barokk párkányokat. A homlokzaton kőcserére, kőkiegészítésre csak ritkán került sor.

Viszont elengedhetetlennek mutatkozott a belső falfelületek mosása, tisztítása. Ilyen méretű épület vizes tisztítására itthon még nem volt példa, és ez a nyugati rész elvizesedését okozta. A külső- belső ablakok újakra cserélődtek. Az ajtókat részben újakkal pótolták, részben kijavították.

A belső részben visszaállították az eredeti járószintet, ami lehetővé tette a lábazatok rekonstrukcióját. A díszes oszlopfőkben szerkezeti kiegészítést végeztek, magukat a díszítéseket a feltárt állapotban hagyták. A burkolatban való jelzéssel került sor a szerzetesi kórus helyének megjelölésére. Elkészült a hálós osztású téglapadló.

A templom főszentélyében 1900-ban tárták fel az Árpádkori falfestészetünk egyik legjelentősebb együttesét, mely a 13. század utolsó negyedére tehető. A szentély középső részében Szűz Mária a gyermek jézussal látható. Körülöttük az apostolok egy-egy fülkében . A szentélyt a négyzettől elválasztó hevederíven északon Szent Miklós, délen Szent György látható. További északi falfelületen a Szent László legenda két jelenete, vele szemben délen az utolsó ítélet töredékes ábrázolása van. A barokk szószék mellé a 20. századi berendezést (úrasztala, padok) átdolgozása után visszaállították. A padok ülőfelületét energiatakarékos fűtéssel látták el. Ugyan csak elkészült a külső- belső világítás és egyéb gépészeti munkák. A szükséges fény mennyiséget szüllyesztett energiatakarékos halogén lámpákkal biztosították. Az oszlopos légvezeték helyett földalatti kábelt alkalmaztak.

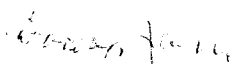
Az 1864-ben megépített 18 regiszteres templomi orgonát újjávarázsolták, elektromos fűjtatóval ellátva, orgonahangversenyek megtartására alkalmassá tették.

A templom környezete változott meg a legjobban. Az 1460-as években kerítőfallal vették körbe az épületet. Ezt a kerítőfalat a 18. és 19. században a lakosság építőanyagként elbontott.

A fal újra épült, és az így kialakított udvar, dísznövényekkel és díszkivilágítással még jobban kiemelésre került.

Az Ócsai Református Műemléktemplom 1996. április 30-án Európa Nostra díjat kapott.

Ócsa, 2015. május 18.

Darázi János

helytörténeti kutató